

sünk, akin keresztül tájékoztathattuk volna Horthy kormányzót, már eltűnt. Mások féltek kapcsolatba lépni velünk. Elég sok idő eltelt, míg megtaláltuk a megfelelő embereket és az alkalmat Horthy informálására.⁶²

Míg Kasztnernek részben igaza volt a német megszállás *utáni* helyzet jellemzésében, válasza nem vetnek fényt arra, miért nem tudták a magyar zsidók vezetői még a német megszállás *előtt* tájékoztatni Horthyt és az ország politikai vezetőit, valamint a vidéki zsidó közösségek vezetőit, ha nem is a zsidó tömegeket, mindarról, amit 1942-ben tudtak. Ez különösen fontos Horthy hatalmának ismeretében, melyet 1944 júliusában a deportálások leállításával demonstrált. Az ember természetesen csak találgathatja, vajon korábban fellépett volna-e Horthy, ha tájékoztatják a végleges megoldás programjának realitásairól a német megszállás előtt vagy legalább közvetlenül utána. Hozzá kell tennünk, a bizonyítékok arra vallanak, hogy Horthy és néhány legfelsőbb magyar vezető voltaképpen tisztában volt a végleges megoldás programjának legalább néhány aspektusával. Sőt Horthy nem annyira a népiértémi aggodalomtól vezetve állította le a deportálásokat, mint inkább katonai okokból, ideértve a normandiai partraszállást (lásd a 25. fejezetet).

A híres Grünwald–Kasztner-ügy tárgyalása során Izraelben 1954–55-ben, amikor Benjamin Halevi bírő bűnösnek mondta ki Kasztnert abban, hogy „eladta lelkét az ördögnek”, Kasztner azt is elismerte, hogy tudott a lengyel zsidók kiirtásáról. Amikor Shmuel Tamir, Grünwald védőügyvédje kérdéseket tett fel neki az SS-szel folytatott alkudozásairól, Kasztner a következőket mondta:

1944 áprilisának vége felé a német katonai szervek arról tájékoztattak, hogy végül is eldöntötték a magyar zsidók teljes deportálását... Egyezmény született Magyarország és Szlovákia között a Magyarországból Auschwitzba tartó deportálónvonalok áthaladásáról.

Auschwitzból is tájékoztatást kaptam, hogy ott készülnek a magyar zsidók fogadására... Engedélyt kaptam... Krumeytől, hogy Klujba (Cluj – Kolozsvár) utazzam, és beszéljek Wislicenyvel. Ez kb. 1944. március 30-án történt... Pár nappal később meglátogattam Wisliceny budapesti otthonában. Közölte velem, hogy végül is döntöttek – teljes deportálás.⁶³

Kasztner kolozsvári látogatása az észak-erdélyi zsidók gettósítása idején, 1944 kora májusában, a zsidó vezetők akkori magatartásáról kibontakozott egyik leghevesebb vita forrásává vált. Addigra Kasztner természetesen töviről hegyire ismerte a nácik emberirtó programját,⁶⁴ de állítólag elmulasztotta tájékoztatni a helyi Zsidó Tanácsot vagy a Mentőbizottság vezetőségét a fenyegető katasztrófáról. Kasztner legjobb barátai, köztük Danzig Hillel és Hermann Dezső (Dávid), akik vezető